

T.C.
BAŞBAKANLIK
DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI
DİN HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

EZAN ÇALIŞTAYI RAPORU

21-22 Ocak 2017 - İstanbul

T.C.
BAŞBAKANLIK
DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI
DİN HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

EZAN ÇALIŞTAYI RAPORU

21-22 Ocak 2017 - İstanbul

A. GİRİŞ	5
B. SUNUM ÖZETLERİ	5
I. Sunum: Ezanda Sesi Kullanma Teknikleri, Lafız ve Ses Uyumu.....	6
II. Sunum: Ezan Okunurken İcra Edilecek Makamlar ve Ezanın Süresi.....	8
III. Sunum: Şan Eğitimi (Ses ve Nefes Eğitimi).....	9
IV. Sunum: Cami Mimarisi, Ses ve Akustik.....	10
V. Sunum: Mikrofon Kullanım Teknikleri.....	10
VI. Sunum: Ezan ve Sala Hizmetlerinde Karşılaşılan Sorunlar	11
VII. Sunum: Camilerde Ses Cihazı ve Kullanımından Kaynaklanan Sorunlar	11
C. MÜZAKERELER	12
D. TEKLİF VE ÖNERİLER	13
a)Personel İstihdam Kriterlerine Yönelik Teklif ve Öneriler	13
b)Eğitime Yönelik Teklif ve Öneriler	14
c)Ezanların İcrasına Yönelik Teklif ve Öneriler	15
d)Arşiv ve Materyal Hazırlanmasına Yönelik Teklif ve Öneriler	15
e)Camilerdeki Ses Sistemlerine Yönelik Teklif ve Öneriler.....	15
f)Merkezi Ezan Sistemine Yönelik Teklif ve Öneriler	16

A. GİRİŞ

Başkanlığımızca yürütülen din hizmetlerinin önemli bir parçası olan ezanın usulüne uygun ve güzel bir seda ile okunması, din görevlilerinin ezanı güzel okuma yeterliklerinin artırılması ile camilerde ses cihazı ve kullanımından kaynaklı sorunları görüşmek amacıyla 21-22 Ocak 2017 tarihlerinde, İstanbul Haseki Abdurrahman Gürses Eğitim Merkezi'nde "Ezan Çalıştayı" gerçekleştirilmiştir.

Diyanet İşleri Başkan Yardımcısı Prof. Dr. Yavuz Ünal, yaptığı açılış konuşmasında; "Ezan, vaktin girdiğini bildiren bir çağrıdır. Dini hayatta önemli bir yeri ve işlevi vardır. Bu özelliği sebebiyle toplumun önemli bir kesimi tarafından dikkatle takip edilmektedir. Ezanın hem icra eden kişi hem de ümmet nezdinde bir işlevi bulunmaktadır. Ezanın muhataplar nezdindeki işlevi estetiği ile yakından ilintilidir. Bu nedenle ezanla ilgili din hizmetlerine yönelik bir eğitim programının geliştirilmesi ve personele gerekli yeterliğin kazandırılması gerekmektedir. Ancak bu şekilde ezan, toplumsal açıdan bir kazanıma dönüştürülebilir." cümleleri ile düşüncelerini dile getirmiştir.

Çalıştaya Din Hizmetleri Genel Müdürü Doç. Dr. Yaşar Yiğit, Mushafları İnceleme ve Kıraat Kurulu Başkanı Hafız Osman Şahin, İstanbul Müftüsü Prof. Dr. Hasan Kâmil Yılmaz, Cami Hizmetleri Daire Başkanı Selahaddin Çelebi, Hizmet İçi Eğitim ve Rehberlik Daire Başkanı Kadir Dinç, Prof. Dr. A. Hakkı Turabi, Dr. Fatih Koca, Amir Ateş, Mehmet Kemiksiz, Ahmet Şahin, Habil Öndeş, Mimar Hilmi Şenalp, Hattat Hüseyin Kutlu, Ali Osman Alaca, Bursa, Edirne, Kocaeli ve Yalova il müftüleri ile İstanbul'da görev yapan bazı ilçe müftüleri ve müezzin kayyımlar katılmıştır.

Yedi oturum halinde gerçekleştirilen çalıştayda aşağıdaki sunumlar gerçekleştirilmiştir.

B. SUNUM ÖZETLERİ

Çalıştayda programda yer alan konu başlıkları ile ilgili katılımcılardan birinin sunumu dinlenilmiş, ardından konu diğer katılımcıların müzakeresine açılmıştır. Raporun bu bölümünde gerçekleştirilen sunumlar özetlenecektir.

I. Sunum:

Ezanda Sesi Kullanma Teknikleri, Lafız ve Ses Uyumu

Mehmet KEMİKSİZ

- Ses kullanımı, konuşmadan icraya sesle gerçekleşecek olan bütün alanları kapsayan bir durumdur. Ses kullanımı açısından insanları aşağıdaki gruplara ayırmak mümkündür:
 1. **Sadece Konuşanlar:** Seslerinden asgari düzeyde istifade eden insanlardır.
 2. **Eğitimsiz Gönüllü İcracılar:** Eğitimsiz, talimsiz ve yerel bir okuyuşla icrada bulunanlardır. Cemaat içerisinde bir kişinin müezzinlik yapması gibi.
 3. **Zorunlu Vazife İcracıları:** Yetersiz, eğitime kapalı ve ses kullanma kapasitesi sınırlı olanlardır.
 4. **Alışkanlık İcracıları:** İmam hatip liseleri ve ilahiyat fakültelerinden almış olduğu talim ve usulü kullanarak görev yapan ve müzik alanında hiçbir eğitim sürecine dâhil olmamış kişilerdir. Bu tür kişilerde okuyuş bozuklukları yer etmiştir. Tavır bozukluğu yer edenlerde alışkanlıkları değiştirerek yeni bir şey öğretmek adeta imkânsızdır. Bu grupta bulunanlardan özellikle 40 yaş üzeri olan kişiler eğitime daha da kapalıdır.
 5. **Ses Algısı ve Ritim Duygusu Daha Az Gelişmiş İcracılar:** Bu kişilerin eğitim süreci uzundur. Öğreticiyi aşırı derecede yorarlar. Ancak aldıklarını kolay kolay yitirmezler. Öğreticinin kendisini bu nitelikteki öğrencilere vakfetmesi ile iyi bir noktaya getirilebilirler. Uğraş alanımıza girebilecek icracılardır.
 6. **Orta Ses ve Kabiliyet Sahibi Kişiler:** Ses kullanımındaki hüneri, çalışma ve yatkınlığı ile gelişmeye müsait ve verim alınabilir kişilerdir. Ses yapısı eğitime yatkındır. İçlerinden heves ve sebatla iyi okuyucular çıkabilir.
 7. **Ses Kullanım Zevki Oluşmuş Kişiler:** Altyapı hazırlandıktan sonra bu tür okuyucular, icraları zevk veren çok iyi noktalara gelebilmektedir.
 8. **Sesi Müsait Olduğu Halde Akort ve Ses Uyumsuzluğu Yaşayan ve Tekliflere Kapalı Kimseler:** Böyle kimselerin bu alanda olması üzüntü vericidir.

- Eğitim ile ses performansı ne derece artar? Hem konuşma için kullanılan ses, hem basit bir taklit ve öğrenme süreci için kullanılan ses, hem de potansiyeli yüksek bir icra sesi, ses eğitimi ve meşk ile potansiyelinin yarısı kadar artar ve kullanım düzgünlüğü kazanır. Burada önemli olan iyi bir ses eğitimcisine tabi olmak ve düzenli, azimli bir şekilde onu takip etmektir.
- Meşk üzerinde de durulması gerekir. Meşk, en uygun öğrenme ve öğretme sürecidir. Hüsn-i hattan musikiye geçmiştir. Bu yolla üslup gelişmiş ve sağlam bir intikal sağlanmıştır. Toplu eser meşki şarttır. Buna riayet edildiğinde kullanım ve ahenkte düzelmeler meydana geldiği tecrübeyle sabittir.
- Ses kullanmaya başlamadan önce nefes kullanımı önemlidir. Birkaç uzun nefes ile diyaframın harekete geçirilmesi önemlidir. Diğer taraftan esneme hareketi taklidi ile çene kaslarının açılıp birkaç kere kapanması icra edilecek eseri seslendirirken meydana gelecek çatlakların giderilmesinde etkilidir.
- Günümüzde cami görevlilerinin en çok karşılaştığı problemler ses kaybı, ses bozulması ve ses kısılmasıdır. Bunların büyük çoğunluğu kontrolsüz ses kullanımından kaynaklanmaktadır.
- Nitelikli okuyucu için dikkat edilecek hususlar arasında okurken kafa, göz vs. uzuvlarla aşırı vücut hareketlerinden sakınmak yer almaktadır. Bu tür hareketler abesle iştigal olarak görülmektedir.
- Her ses kendi içerisinde eğitilebilir olduğu için öğrenme sahasını daima açık tutmak gerekmektedir.
- Ezandaki lafız ve ses ilişkisi, ses musiki ilişkisi ile yakınlık arz eden bir husustur. Ezanın tamamı bir kompozisyon gibidir. Tekbirler giriş bölümünü, tevhit ve şehadet gelişme bölümünü, meyan şeklinde icra edilecek salah ve felah bölümünden sonra son tekbirler ise karar/sonuç bölümünü oluşturmaktadır.
- Burada üslup ve tavrın nasıl aktarılacağı üzerinde de durmak gerekmektedir. Üslup ve tavır ancak meşk ile aktarılabilir. Bir kişide biraz ses güzelliği var ve çevresinden de gereğinden fazla ilgi görüyor ise ahlaki yönden bozulmalar olabilmektedir. Bu nedenle üslup hocadan edeple intikal etmelidir.

II. Sunum:

Ezan Okunurken İcra Edilecek Makamlar ve Ezanın Süresi

Ahmet Hakkı TURABİ

- Musiki nedir? Musiki, hendese-i savt yani ses mühendisliğidir.
- Ezan bizim vitrinimizdir. Bu vitrini iyileştirmek gerekmektedir.
- İyi bir ezan icrası için öncelikle iyi bir iman ve irfan lazımdır.
- Ezanların hangi makamlarda okunması gerektiği konusu tamamen geleneğe göre şekillenir. Bu hususta kesin bir kural yoktur. Ancak genel bir uygulamadan bahsedebiliriz ki o da şu şekildedir:
 - ◆ Sabah - Saba makamı ve tevabii
 - ◆ Öğle - Uşşak makamı ve tevabii
 - ◆ İkinci - Rast makamı ve tevabii
 - ◆ Akşam - Segâh makamı ve tevabii
 - ◆ Yatsı - Hicaz makamı ve tevabii ile okunur.
- Ezanın süresi konusunda şu hususa vurgu yapmak gereklidir. İnsanlar için dikkat süresi denen bir süre vardır. Bu da ikiye ayrılır:
 1. Odaklanmış dikkat (en fazla 8 saniye)
 2. Aralıksız dikkat (en fazla 25 dakika)
- Ezan odaklanmış dikkati celp eder. Dolayısıyla ilk tekbiri önemlidir.
- Önce mesajı duyarız, yorumlarız, değerlendiririz ve mukabelede bulunuruz. Ezanda da bir mesaj vardır ve bu mesaj yerine ulaşmalıdır.
- Süre konusunda aşırıya gidildiğinde lüzumsuz melodiler ortaya çıkar. Bu nedenle ezanda tavsiye edilebilecek süreler şu şekilde zikredilebilir:
 - ◆ Sabah 5 dakikayı
 - ◆ Akşam 1 - 1,5 dakikayı
 - ◆ Diğer vakitlerdeki ezanlar ise 3,5 - 4 dakikayı geçmemelidir.
- Dinleyenleri ezana hazırlamak gerekmektedir ki bu da ezanın kutsiyetini onlara anlatmakla mümkün olabilir.

III. Sunum:

Şan Eğitimi (Ses ve Nefes Eğitimi)

Ali Osman ALACA

- Şan, ses tellerini eğiterek sesi bilinçli bir şekilde kullanabilmemizi sağlayan bir ses tekniğidir.
- Şan eğitimin amacı, diyafram ve akciğer ile sinüs, ağız ve karın boşluğu gibi günlük hayatta bilinçli kullanmadığımız vücut bölümlerini kullanarak ses tellerini eğitmektir.
- Bu eğitimin içeriğini, nefes egzersizleri, düzgün nefes alma teknikleri, diyafram egzersizleri, ses açma ve genişletme çalışmaları, oturuş şekilleri ve mikrofon kullanım teknikleri oluşturmaktadır.
- Şan eğitimi, Avrupa kültüründen gelen teknikleri ifade etmektedir. Bizim musikimiz ise daha ziyade gırtlak ve hançere üzerine kuruludur.
- Şan kavramının kapsamına ses hastalıkları, oturuş şekilleri, nefes eğitimi vb. konular girmektedir.
- Ezan vb. dini musiki formlarının icrasında nefesi yerli yerince kullanamamak önemli sıkıntıları beraberinde getirmektedir.
- Ancak bizim toplumumuzda genel olarak nefes kullanımı ile ilgili problemler bulunduğu bilinmektedir. Örneğin bir dakika içerisinde 12 nefes sağlıklı olarak kabul edilmekte iken bu rakam bizim toplumumuzda 17-18 nefese kadar çıkabilmektedir.
- Bu nedenle özellikle ezan okuyucularına diyafram kullanımı ile ilgili eğitim vermek gerekmektedir. Bu eğitim yeterli seviyede alınmadığında nefesin kalitesiz alınması sebebiyle ezan sırasında kesik kesik sesler ortaya çıkabilmektedir. Ayrıca sesin yanlış kullanımı ses hastalıklarına yol açabilmektedir.
- Gırtlak üzerine çökerek okuma imam ve müezzinlerimiz arasında sıkça karşılaşılan bir durumdur. Bunun nedeni ise nefesi burundan almaktır. Aslında nefesi serbest bırakarak okumak gerekmektedir.

IV. Sunum: Cami Mimarisi, Ses ve Akustik

M. Hilmi ŞENALP

- Musiki hikmete dair bir fendir.
- Sıfır decibel (dB), duyulabilecek en düşük ses demektir. 20 dB ise 10dB'in iki değil, on katıdır. 180 dB roket fırlatıcısı sesidir.
- İnsan sağlığı açısından 85 dB üzeri tehlikelidir. Ezan sesini insanların sağlıklarını tehdit eden bir gürültüye dönüştürmemek gerekmektedir.
- Cami mimarisinde kubbe sesin yükselerek tekrar dönmesi için düşünülmüştür. Bir misal verilecek olursa Süleymaniye Camii'nin kubbesinde sesin kubbeden geri dönmesini sağlayan 224 sebu (küp-rezonatör) vardır. Bazı camilerde bu sebular içerisinde etkiyi daha da artıran keçi derisi bile kullanılmıştır. Ancak restorasyonlar sırasında bu küpler kapatılmış ve işlevlerini kaybetmişlerdir.
- Bu gün camilerimizde hoparlör tabu haline getirilmektedir ki bu yanlışır. Camilerimizde uzun uğraşlar ve ciddi maliyetlerle kurulan ses sistemleri maalesef istenilen sonucu vermemektedir. Çünkü ses mekaniktir ve doğru bir yerden gelmemektedir. Bu nedenle doğru yerlere doğru hoparlörler koymak önemlidir.

V. Sunum: Mikrofon Kullanım Teknikleri

Dr. Fatih KOCA

- Mikrofon kullanımından kaynaklanan sorunlar oldukça sık karşılaşılan sorunlar arasında yer almaktadır.
- Öncelikle mikrofon, dudaklara en az dört parmak mesafede tutulmalı, dudaklar mikrofonu dokundurulamamalıdır.
- Mikrofonun yuvarlak kısmı dudağa dik hizalanmalıdır.
- Kişilerin ses türleri farklı olduğundan işin uzmanlarından hangi ayarların o kişi için uygun olduğu öğrenilebilir. Bu çerçevede konuşma ve okuma ayarı dahi farklı olabilir.
- Camilerdeki cihazların iyi bir ekipçe kurulması ve kullanıma açılması gerekmektedir.

- Okuyuculara göre sesin şiddeti ve ayarları yapılmalıdır. Bas ve tiz sesler için farklı farklı ayarlar yapılabilirdir.

VI. Sunum:

Ezan ve Sala Hizmetlerinde Karşılaşılan Sorunlar

İsa GÜRLER

Ezan ve sala hizmetlerinde karşılaşılan sorunlar şu şekilde özetlenebilir:

- Ezan ve salanın usulüne uygun güzel bir şekilde okunmaması,
- Din görevlilerinden önemli bir kısmının sesinin eğitimsiz olması,
- Ehil olmayan yetkisiz kişilere ezan okutulması,
- Personelimizde kurumsal aidiyet bilincinin yeteri kadar gelişmemiş olması,
- İcra edilen görevin kutsal bir görev olduğu bilincinin gelişmemiş olması.

VII. Sunum:

Camilerde Ses Cihazı ve Kullanımından Kaynaklanan Sorunlar

İrfan ÜSTÜNDAĞ

Camilerdeki ses cihazı ve kullanımından kaynaklı sorunları aşağıdaki çerçevede ele almak mümkündür:

1. Cihazlardan kaynaklanan sorunlar
 - a. Tesisatın kalitesiz olması,
 - b. Tesisatın kaliteli ancak camiye uygun olmaması,
 - c. Tesisatın uygun döşenmemiş olması,
 - d. Okuma ve konuşma mikrofonu ayarlarının farklı olmasına dikkat edilmemesi,
2. Tesisat döşemesinden kaynaklı sorunlar
 - a. Cami akustiğine dikkat edilmeden tesisat döşenmesi,
 - b. Cami projesi hazırlanırken ses ve akustiğin dikkate alınmaması,
3. Kullanıcı kaynaklı sorunlar

- a. Cihazların gereksiz kullanılması,
 - b. Mikrofonun ses ayarının gereğinden fazla açılması,
 - c. Mikrofon kullanımının bilinmemesi,
 - d. Yersiz ve gereksiz eko kullanılması,
4. Cemaatten kaynaklı sorunlar
- a. Cemaatin işitme seviyelerinin farklı olması,
 - b. Mikrofon kullanımı ile ilgili çeşitli inanışlar. (Caiz değil diyenler vs.)

C. MÜZAKERELER

Çalıştay süresince gerçekleştirilen müzakereler şu şekilde özetlenebilir:

- Son dönemde dini musiki alanında üslup ve tavırla ilgili ciddi yozlaşma ve tahrifat dikkat çekmektedir. Özellikle son yıllarda ülkemizde yaygınlık kazanan bir husus vardır ki o da bozulmuş bir Arap tavrıyla ezanların icrasıdır. Bu husus dini musikimiz açısından kaygı vericidir.
- Bazen ezandaki “e” ve “a” harflerinde gırtlak nağmesi yaparken olumsuz ses kayıpları yaşanabilmektedir. Bunun nedeni ise fem-i muhsinden meşk etmemektir.
- Ezanların makamları temel makamlardan oluşur. Çünkü her bölüm iki tekrardır. Ezanın birinci bölümlerinde asılmak, tekrar bölümlerinde ise karar vermek gerekir.
- Mürekkep makamlarla ezan icrası uygun görülmemektedir. Ezan hangi makamda okunursa okunsun makamın kendi içerisindeki seyri önemlidir.
- Merkezi ezan geçici bir çözümdür. Ezanların icradaki sıkıntıların üzerine gitmek asıl amacımız olmalıdır.
- Ezan okunurken Allahuekber lafzının telaffuzunda “he” harfi için ağız inceltildiğinde hataen “ye” harfi oluşmaktadır ki bu ciddi bir hatadır.
- Ezandaki Allahuekber lafızları arasındaki geçişte damme mi, fetha mı, cezim mi daha doğrudur? Bu hususta bir ittifaktan söz etmek mümkün değildir. Ancak klasik kaynakların bir kısmında ikinci tek-

birdeki hemzenin fetha olan harekesinin “ra” ile birlikte okunması ağırlıklı olarak kabul edilmektedir. Son dönemde cezm ile okunması gerektiğini söyleyenler de bulunmaktadır.

- Son yüzyılda yetişmiş eleman konusunda kaht-i ricâl yaşanmıştır. Özellikle dini musiki konusunda ilerlemek çoğu zaman kişilerin kendi gayretine kalmaktadır. Önemli olan görevimizi ezan okurken insanlarda tenâfür oluşmayacak bir istîdâta kavuşturmaktır.
- Ezanla her gün bir saat Türkiye semasında hâkimiyet kurulmaktadır. Bu sebeple bu konu önemli görülmelidir.
- Ezan icrası için bir süre sınırından bahsetmek mümkün gözükmemektedir.
- Ezan yarışmalarında jüri tarafından bir ezanda iki makamın uygulanması şart koşulmaktadır. Camilerde okunan ezanlarda ise bu uygulama doğru görülmemektedir.
- Cami görevlileri zaman zaman yaka mikrofonunu eline alıp okuyabiliyor. Bu yanlış bir kullanım şeklidir.
- Ezan icrası konusunda bir takım şahsi görüşlerin, icracıların morallerini bozmak için kullanılması doğru değildir. Mesela ezan süresi konusunda indi mütalaalar vardır ve kesin bir sonuca ulaşmak mümkün değildir.

D. TEKLİF VE ÖNERİLER

Çalıştayda katılımcılar tarafından serdedilen teklif ve öneriler konu bütünlükleri dikkate alınarak başlıklara ayrılmış ve aşağıda zikredilmiştir:

a) **Personel İstihdam Kriterlerine Yönelik Teklif ve Öneriler**

1. Müezzin kayyım atamalarında öncelikle görevlinin ezanı usulüne uygun okuyup okuyamadığına dikkat edilmelidir. Yeteneği varsa kaybedilmemeli diğer eksik alanları giderilecek şekilde eğitilmelidir. KPSS’de yeterli puanı alamayan yetenekli kişilerin görev alamamasının önündeki engel kaldırılmalıdır.
2. Müezzinlerin nakil sınavlarında ses, seda ve makam bilgisi için puanantaj cetvelinde 5 puanlık bir değerlendirme kıstası konulmuştur. Bu puan artırılmalıdır.

3. Müezzinlik başvurularında dini musiki sertifikası şart koşulabilir.

b) Eğitime Yönelik Teklif ve Öneriler

1. Ezan ve dini musiki için icracıların eğitiminde meşk unsurunu tesis etmek ve üzerinde ciddiyetle durmak gerekmektedir. Bu meşk sistemli olmalıdır ve temel eğitimden sonra ana makamlarla hatırı sayılır eserleri icracıya kazandırmalıdır.
2. Dini musiki için özel bir eğitim merkezi oluşturulabilir.
3. Her ilden kabiliyetli birkaç din görevlisi seçilerek eğitilmesi sağlanabilir.
4. Diyafram kullanımı ile ilgili din görevlilerine eğitim vermek gerekmektedir.
5. Ezan eğitimi için Kur'an kıraat eden fem-i muhsinler istihdam edilmelidir.
6. İmam ve müezzinlere en azından 5 temel makamı öğretmek gerekmektedir.
7. Yeterli öğretici bulunamayan illerimizde konservatuarların Türk müziği ses eğitimi hocalarından belirli noktalarda destek alınabilir. Bu konuda üniversiteler ile protokol imzalanabilir.
8. Musiki, eğitim müfredatı içerisinde zorunlu ders olmalıdır. Her sınıfta öğrencilere iki eser dinletilmesi çocuklarımız ve gençlerimizin repertuarlarının genişletilmesine katkı sağlayacaktır.
9. Ezan ve salayı güzel ve usulüne uygun bir şekilde okuyamayan personel, eğitim merkezlerinde hizmet içi eğitim kurslarına alınmalıdır. Bu kursun süresi altı aydan az olmamalıdır.
10. Kur'an kurslarında hafızlık yapacak öğrencilerin dini musikiye yatkınlıklarına dikkat edilmesi, hafızlık takip komisyonlarınca bu hususun göz önünde bulundurulması sağlanabilir.
11. Kur'an kurslarında imam-hatip ve müezzin kayyım olacak öğrencilere imkânlar ölçüsünde dini musiki dersi verilmesi sağlanabilir.
12. İmam hatip liseleri ve ilahiyat fakültelerinde örgün eğitim içerisinde mesleki yeterliklerin artırılabilmesi için beklentiyi Diyanet İşleri Başkanlığı'nın oluşturması gerekmektedir.

13. Ezan akademisi oluşturulmalıdır. Din görevlileri haftada bir gün gönüllü olarak bu eğitime katılmalı, seçilen kalfaların uyguladıkları eğitim ile yeterlikler artırılmalıdır.
14. Diyanet TV ve Radyoda ezan başta olmak üzere cami musikisi formları ile ilgili bir eğitim programı yayınlanabilir.
15. Eğitim merkezlerine dini musiki hocası atanabilir.
16. Dini musiki alanında eğitime alınan personelin değerlendirilmesi gerekmektedir.

c) Ezanların İcrasına Yönelik Teklif ve Öneriler

1. Üsküdar örneğinde olduğu gibi ezan okunurken camilerin eşleştirilmesi yapılabilir. Öncesinde nerelerde ezanlar daha etkili olmalıdır? Bu husus tespit edilmelidir. Bu konular halka sorulmalı ve etkisi ölçülmelidir.
2. Kıraat, kendi usul ve edebi dairesinde icra edilmeli, bir şova dönüştürülmemelidir.

d) Arşiv ve Materyal Hazırlanmasına Yönelik Teklif ve Öneriler

1. Ezan vb. dini musiki formlarında çok ciddi hazırlanmış ve tasnifli bir ses hafızasına ihtiyaç vardır. Bu kayıtlara ulaşılmalıdır. Bu ses hafızası oluşturulurken icracıların sesleri stüdyo ortamında değil kendi görev yaptığı mahalde kaydedilmelidir.
2. Ezanı usulüne uygun icra edenlerin kayıtlarıyla ezan portalı (dini musiki portalı) oluşturulmalıdır.

e) Camilerdeki Ses Sistemlerine Yönelik Teklif ve Öneriler

1. Profesyonel bir şirket ses sistemleri ve ölçümleri konusunda çalışmalar yapmalıdır. Camilerdeki cihazların iyi bir ekipçe kurulması ve kullanıma açılması gerekmektedir.
2. Ezan için kullanılan hoparlörlerin yönlerinin iyi ayarlanması gerekmektedir.
3. Cami içi seslendirmelerde kullanılan hoparlörlerin insan boyunu aşmamasına ve karşıya değil cemaatin sağ ve soluna monte edilmesine dikkat edilmelidir.

4. Kible tayini gibi ses ölçümü vb. teknik hizmetler için bir birim oluşturulmalıdır. Bu anlamda müftülükler bünyesinde sürekli ses teknisyeni istihdamı sağlanabilir.
5. Cami görevlilerine ses cihazlarının kullanımı ile ilgili bir-iki günlük seminer düzenlenebilir.
6. 85 dB'in üzerindeki ses şiddetinin insan sağlığı açısından tehlikeli olduğu göz önünde bulundurularak camilerde ses cihazı kullanımına makul bir dB sınırı getirilmelidir.
7. Ezan okunmaya başlandığında vaazın bitirilmemesi, cami içerisinde ciddi ses karışıklığına neden olmakta, ezan ve vaaz anlaşılmaz hale gelmektedir. Bu çerçevede Başkanlık genelgesinin titizlikle uygulanması sağlanmalıdır.
8. Camilerin ses düzeylerinin internet üzerinden oluşturulacak bir ağ ile tek bir merkezden yönetilmesi mümkündür.

f) Merkezi Ezan Sistemine Yönelik Teklif ve Öneriler

1. Gerekğinde kullanılmak üzere tek görevlisi olan camilerde merkezi ezan sisteminin kullanımı düşünülebilir.
2. Birbirine çok yakın camilerin ezan seslerinin karışması ezanı dinlenemez hale getirmektedir. Mahalle düzeyinde lokal merkezler oluşturulabilir.
3. Bazı camilerde kasetten yayın yapan cihazların (ezanmatiklerin) kullanılmaya başlandığı görülmektedir. Bu kullanım yaygınlaşmadan gerekli tedbirler alınmalıdır.

T.C.
BAŞBAKANLIK
DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI
DİN HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ